

VIDIECKY TURIZMUS V DEDINÁCH A REGIÓNOCH TURIZMU NA SLOVENSKU

Vidiecky turizmus a agroturizmus je hlavným druhom, resp. produktovou skupinou turizmu (pozn.: cestovný ruch = turizmus) zahŕňajúci súbor činností zameraných na uspokojovanie potrieb spojených s cestovaním a pobytom ľudí vo vidieckom prostredí vo voľnom čase. Zvyčajne ide o činnosti spojené s návratom k prírode, s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch a rôznych ubytovacích zariadeniach na vidieku, kde súčasťou ponuky je možnosť stravovania sa alebo vlastnej prípravy stravy a vykonávania rozličných činností spojených s pobytom na vidieku. Súčasťou vidieckeho turizmu je agroturistika, ktorá zahŕňa špecifické činnosti agropodnikateľov, fariem, salašov a poľnohospodárskych podnikov podľa miestnych ekonomických a prírodných podmienok, zameraných na uspokojovanie potrieb turistov. Svojim pôsobením zachováva kultúrny ráz krajiny, zvyšuje zamestnanosť, udržuje a obnovuje osídlenia a skvalitňuje hospodársku úroveň územia produkciou regionálnych špecialít, remeselné-umeleckých výrobkov, ako aj ponúka ľudový folklór. Vidiecky turizmus a agroturistika nepozná hranice, zblízuje ľudí, utužuje vzťah k prírode a v podstate ide o najprirodzenejší pohyb človeka s upevňovaním zdravia vo vhodných klimatických podmienkach. Má dôležitú sociálno-spoločenskú úlohu, vytvára HDP a pracovné miesta. Umožňuje oživiť tradičné vidiecke ekonomické aktivity a znižuje odliv do mestských aglomerácií.

V prípade vidieckeho turizmu a agroturizmu ide o produktovú skupinu, resp. hlavný druh turizmu, ktorý sa vyvíja aj ako reakcia na vysokú mieru urbanizácie v niektorých rozvinutých častiach sveta ale aj Slovenska. Ide o oboznamovanie sa alebo znovu objavovanie vidieckeho spôsobu života so všetkými javmi a činnosťami patriacimi k vidieckemu priestoru a jeho obyvateľstvu. Ak dochádza k spojeniu s poľnohospodárskymi aktivitami ide v podstate o poľnohospodársky turizmus alebo agroturizmus. Takže nejde o čistý produkt ale o „produktový balík“ v ktorom jednotlivé aktivity vyplývajúce z vidieckeho spôsobu života sú dominantnou zložkou v rozhodovacom procese turistu.

Medzi doplnkové služby, ktoré tvoria jadro možno zaradiť:

- chov koní, jazdu na koni,
- chov oviec, pasenie, spracovanie surovín,
- chov domácich zvierat a život pri vidieckom dome,
- chov dobytky, dojenie mlieka, spracovanie mliečnych produktov,
- poľnohospodárske práce, lov rýb,
- zber lesných plodov a možnosti ich konzervovania,
- zber a sušenie liečivých rastlín,
- pozorovanie výroby ľudového umenia a nákup týchto výrobkov.

Mimoekonomický význam spočíva v:

- udržiavaní miestnych tradícií a zvykov,
- zblíženi vidieckeho a mestského obyvateľstva,
- ochrane krajiny a vytváraní zdravého prírodného prostredia.

Produktom vidieckeho turizmu a agroturizmu je poskytovanie služieb, ktoré majú špecifický charakter. K základným službám patria služby ubytovacie a stravovacie, ktoré upravuje Živnostenský zákon, kategorizácia pohostinských a reštauračných prevádzkarní, kategorizácia ubytovacích zariadení a ich klasifikačné znaky na ich zaraďovanie do príslušných oblastí z pohľadu kvality poskytovania služieb a pod. Vidiecky turizmus a agroturizmus vo vidieckom území je často naviazaný aj na poskytovanie vlastných stravovacích služieb, pretože je to výhodné nielen pre majiteľa zariadenia, ale aj pre ubytovaného turistu. Majiteľovi zariadenia vytvára poskytovanie stravovacích služieb priestor pre realizáciu vlastnej poľnohospodárskej produkcie, resp. odbyt svojich produktov a turistovi umožňuje zoznámiť sa s regionálnymi gastronomickými špecialitami.

Súčasťou vidieckeho turizmu a agroturizmu je ponuka turistom aktívneho využitia voľného času. Služby poskytuje zväčša sám hosťiteľ, avšak v praxi je aj obvyklé, že ich sprostredkováva. Najčastejšie zariadenia v dedinách pre vidiecky turizmus sú futbalové a volejbalové ihriská,

telocvične, cyklotrasy, tenisové areály, fitnesscentrá, lyžiarske vleky a lanovky, bežecké trate a pod.. K významným aktivitám vidieckeho turizmu možno zaradiť aj jazdu na koňoch, dopravu na kočoch, poľovníctvo, rybolov, zber lesných plodov, húb a liečivých bylín, účasť na folklórnych podujatiach a jarmokoch, prechádzka vo vinohradoch s ochutnávkou vína, účasť na remeselnej výrobe keramiky, majoliky, drotárskych a drevárskych umeleckých výrobkov, ako aj zoznámenie sa s ľudovými výšivkami, piesňami a hudbou, užitie prírodných termálnych a minerálnych vôd, uplatnenie zdraviu vhodného klimatického prírodného prostredia, spoznanie ľudovej architektúry, poznávanie historických pamiatok zahrnutých do svetového dedičstva UNESCO, zoznámenie sa s chovom plemenného horského koňa, pešie prechádzky nedotknutou vidieckou prírodou, plavba po riekach, brodenie sa v potokoch a bystrinách, návšteva sakrálnych objektov, ako aj zapájanie sa do poľnohospodárskych sezónnych a domácich prác. Takmer každá dedina má svoje potenciálne ambície v rozvoji turizmu na vidieku. Toto predpokladá vysokú snahu miestnej územnej samosprávy zrealizovať svoje zámery a aktívnu účasť obyvateľov na poskytovaní služieb vo vidieckom turizme a agroturizme.

Vzhľad obce je jedným z najvýznamnejších faktorov, ktoré ovplyvňujú dojem turistu a aj obyvateľa. Udržiavané fasády obchodov, podnikov budov, ulice bez odpadkov, upravené záhrady a parky vyvolávajú v turistovi už pri prvom kontakte s obcou príjemný pocit, ktorý ho môže povzbudiť na predĺženie pobytu oproti pôvodnému plánu na opakované návštevy. Navyše môže odporúčať návštevu obce svojim príbuzným, priateľom a známym. Toto je najlacnejšia a veľmi účinná reklama, na ktorú sa každej obci oplatí vynaložiť úsilie. Mnohí predstavitelia miestnej územnej samosprávy zistili, že udržiavanie a zlepšovanie vzhľadu obce nielen uspokojovalo turistov ale aj posilnilo hrdosť miestnych obyvateľov. V snahe definovať vidiek čo najvýstižnejšie, možno uviesť niekoľko prístupov k jeho charakteristike. Odborníci zaoberajúci sa problematikou vidieka najčastejšie používajú dva prístupy k jeho klasifikácii na základe:

- a) hustoty obyvateľstva na jednotku plochy,
- b) podielu obyvateľstva žijúceho vo vidieckych oblastiach.

Rekreačnú obec možno charakterizovať ako vidiecke osídlenie s disponibilným ubytovacím fondom, rekreačným priestorom a pôvodnou ľudovou architektúrou. Kvalita poskytovaných zložiek začleňuje jednotlivé dediny do nasledovných kategórií:

1. výlučne rekreačná funkcia, kvalitné prírodné prostredie a charakteristická urbanistická štruktúra (napr. Donovaly, Špania dolina, Demänová a pod.),
2. prevláda rekreačná funkcia a v budúcnosti sa v dedinách neuvažuje s ďalším rozvojom hospodárskej funkcie (napr. Rajecká Lesná, Kľak, Krahule, Podbiel, Staré Hory),
3. doplnková rekreačná funkcia má vyhovujúce podmienky na rozvoj rekreácie, prírodné a krajinné prostredie so zvyškami pôvodnej ľudovej architektúry, nedotknutá príroda, lazy, samoty, osady (napr. Mýto pod Ďumbierom, Blatnica, Hrušov a pod.).

Vychádzajúc z uvedenej skutočnosti a lokalizácie vidieckych sídiel v prepojení na regióny turizmu majú najlepšie predpoklady pre vidiecky turizmus a agroturizmus najmä tie územia, ktoré sa nachádzajú v horských a podhorských oblastiach a v niektorých nížinných oblastiach Slovenska. Každá z oblastí v regiónoch turizmu má svoje osobitosti vytvárajúce špecifickú ponuku pre vývoj vidieckeho turizmu a agroturizmu.

Dediny z hľadiska rozvoja vidieckeho turizmu a agroturizmu zohrávajú zväčša rolu aktivizátora a koordinátora rozvoja. Na rozvoji sa podieľajú svojou priamou účasťou, resp. nasmerovaním, naštartovaním a ponechaním si možnosti koordinácie, pričom ďalšie aktivity ponechávajú podnikateľským/nepodnikateľským subjektom. Nemožno však pripustiť chaotický vývoj agroturizmu alebo vidieckeho turizmu, pretože vzniká príčinnosť konfliktov, ktoré vedú k znižovaniu dynamiky rozvoja a v konečnom dôsledku aj k znižovaniu záujmu turistov. Dôležitou úlohou dediny a príslušne kompetentných inštitúcií, napr. oblastné organizácie turizmu, je marketing, propagácia a popularizácia vidieckeho turizmu a agroturizmu všetkými dostupnými prostriedkami (informačné centrá, propagačné materiály, výstavy a semináre k turizmu na vidieku a

pod.).

Výrobná ekologická multifunkčnosť poľnohospodárstva a lesníctva a požiadavka trvalej udržateľnosti pôdy – územia (krajiny) problém nevyriešia, hoci na riešení progresívneho vývoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky majú významný podiel. Trvalo udržateľné využívanie pôdy – krajiny a ochrany územia možno definovať ako priestorovú (miestnu alebo regionálnu) a časovú harmonizáciu všetkých hlavných spôsobov využitia pôdy – krajiny s minimalizovaním ireverzibilných efektov. Preto do aktivity treba povolať aj problematiku vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky so zohľadnením hlavných úloh (funkcií) pôdy – územia podľa odporúčania Rady Európy:

1. Výroba biomasy v poľnohospodárstve a lesníctve.
2. Filtrácia, pufrácia a transformačné aktivity medzi atmosférou, podzemnými vodami a rastlinným krytom, ochrana environmentu a osobne ľudí prostredníctvom protektovania potravinového reťazca a zásob pitnej vody.
3. Pôda udržiava ekologický a genetický potenciál živých organizmov (biodiverzita druhov).
4. Pôda poskytuje priestor pre technické, priemyselné a socio-ekonomické štruktúry a ich rozvoj pre stavebníctvo, dopravný systém, športové a rekreačné ustanovizne, priemysel a pod.
5. Pôda je zdrojom surovín a slúži aj ako rezerva vody a energie.
6. Pôda je kultúrnym dedičstvom, formuje základnú časť krajiny (jej vzhľad), v ktorej žijeme, udržiava paleontologické a archeologické bohatstvo vysokej hodnoty pre poznanie histórie Zeme a ľudstva.

Rozvíjaním vidieckeho priestoru dôjde k značnému rastu záujmu o bývanie v sídlach a územiach s dobrým životným prostredím v menších lokalitách. Priestorové efekty týchto trendov sa prejavujú pozitívne v dedinách a v menších mestách. Odrazí sa to v potrebe revitalizovať, zlepšovať podmienky pre nadsídelnú kooperáciu a začleňovanie vidieckych sídiel do regionálnych a nadregionálnych vzťahov, diverzifikovať ekonomickú základňu vidieka. Žiadúce bude klásť dôraz aj na zavádzanie nových informačných, komunikačných a digitalizačných technológií, biotechnológií a pod. na vidieku.

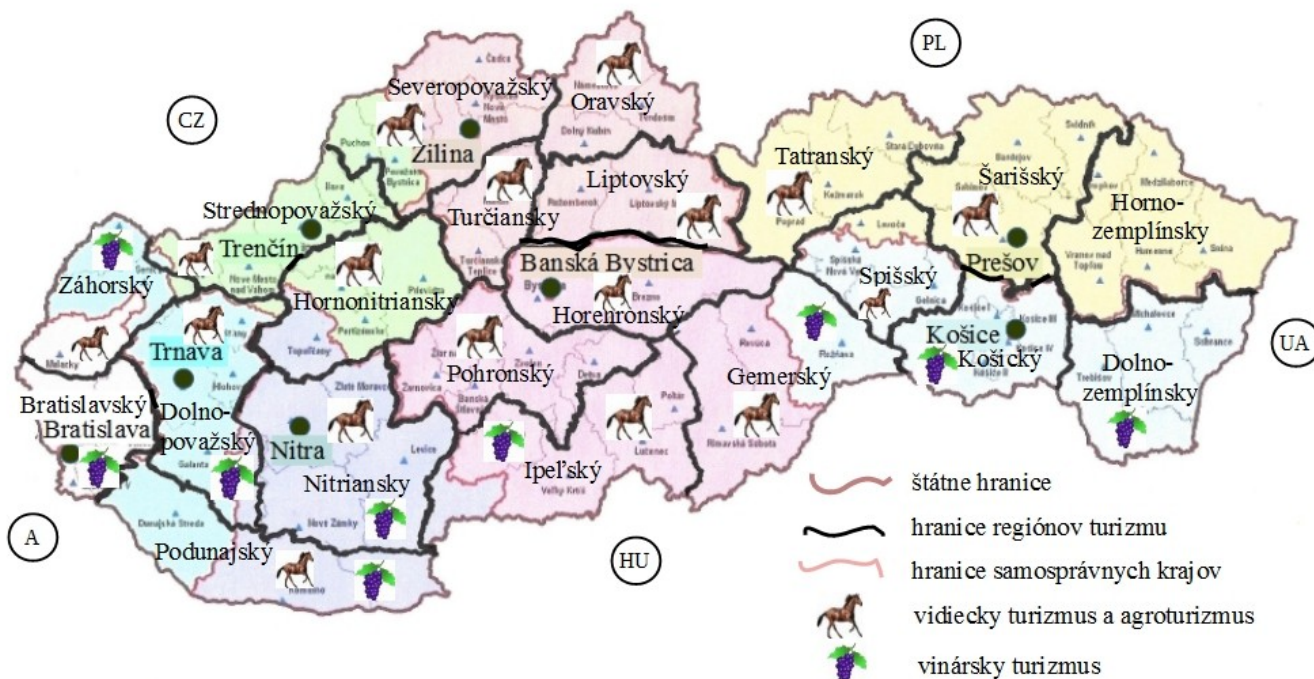
Vidiecky turizmus na Slovensku sa stáva relatívne staronovou formou turizmu hlavne v horských, podhorských i nížinných oblastiach. Prínos rozvoja vidieckeho turizmu a agroturizmu možno vymedziť z viacerých hľadísk:

- umožňuje využiť a zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia, a to pri pomerne nízkej finančnej náročnosti,
- vytvára nové pracovné príležitosti pre podnikateľa a jeho rodinu, prípadne pre zamestnancov pri starostlivosti o turistov,
- stabilizuje obyvateľstvo vo vidieckom sídle, odbúrava zbytočne vysokú každodennú mobilitu za prácou vo väčších sídlach a mestách,
- vytvára podmienky na zachovanie tradičného a typického osídlenia vidieka podľa miestnych zvyklostí, na zachovanie typického prostredia, krajinytvorných a ekologických funkcií dediny, ako aj mesta a regiónu cestovného ruchu,
- umožňuje po úprave využívať existujúcu materiálnu základňu vo vlastníctve súkromných osôb a poľnohospodárskych družstiev, ktorá by sa inak nevyužívala,
- napomáha obnove a rozvoju dediny formou získania finančných prostriedkov z príjmu zo služieb v turizme,
- vytvára zaujímavú možnosť prípravy stravy pre turistov z čerstvo vypestovaných vlastných domácich poľnohospodárskych produktov,
- má pozitívny vplyv na regionálny rozvoj,
- má pozitívny vplyv aj na platobnú bilanciu a rozvoj turizmu na Slovensku.

Potenciál pre rozvoj vidieckeho turizmu predstavujú aj dediny so zachovanou tradičnou architektúrou chránené ako pamiatkové rezervácie (napr. Vlkolínec, Ždiar, Osturňa, Podbiel, Čičmany, Špania Dolina, Štiavnické Bane, Plavecký Peter, Brhlovce). Pretože tento hlavný druh,

produktová skupina turizmu sa dotýka realizovateľnosti vo viacerých ústredných orgánoch štátnej správy tak je potrebné koordinovať aj činnosť zainteresovaných orgánov a organizácií.

Vidiecky turizmus, agroturizmus a vinársky turizmus v regiónoch Slovenska

Zdroj: KEREKEŠ, J.: Vidiecky cestovný ruch a agroturistika v procese investovania a spájania [elektronický zdroj]. [S.1.] : 1000 kníh - vydajte si knihu online, 2017. Slovenská ekonomická knižnica EU v Bratislave

Svetová organizácia turizmu (UNWTO), ako vládna organizácia OSN na svojom 70. Valnom zhromaždení (dňa 22.12.2015) v rámci všeobecnej 2030 Agendy pre trvalo udržateľný rozvoj a trvalo udržateľného rozvoja cieľov (SDGs), si vzala za cieľ podporiť zmeny v politike, obchodných praktikách a správaní spotrebiteľov smerom k udržateľnejšiemu odvetviu turizmu viac ako môže prispieť SDGs. „Úlohou twittera #IYSTD2017 je podporovať turizmus formou digitalizácie v kľúčových oblastiach, ako sú:

- Inkluzívny a udržateľný hospodársky rast.
- Sociálne začlenenie, zamestnanosť a znižovanie chudoby.
- Účinné využívanie zdrojov, ochrana životného prostredia a zmeny klímy.
- Kultúrne hodnoty, rozmanitosť a dedičstvo.
- Vzájomné porozumenie, mier a bezpečnosť.

Ambíciou Európskej únie je pomôcť podnikom a orgánom verejnej správy ľahšie dosiahnuť inteligentnejší, ekologickejší a udržateľnejší rast. Témy 7. Európskeho samitu regiónov a miest konaného v Bratislave v roku 2016 boli naliehavé, pretože výrazné rozdiely v investíciách medzi krajinami a regiónmi v Európskej únii pretrvávajú a Európska komisia sa usiluje zmobilizovať verejné i súkromné investície v objeme cca 315 mld. € na roky 2016-2020. „Musíme oveľa viac posilniť miestnu samosprávu, funkčnú decentralizáciu. Potrebujeme stratégiu pre miestnych a regionálnych aktérov, priestor pre kreativitu a väčšiu inováciu verejného i súkromného sektora. Taktiež musíme hneď zjednodušiť regulatívny rámec, posilniť politiku inklúzie a kohézie. Občania sa musia stať viac súčasťou dialógu,“ (citácia: Markku Markkula, predseda Európskeho výboru regiónov). Účastníci 7. Európskeho samitu regiónov a miest prijali Bratislavské vyhlásenie s uvedením, že mestskí a obecní aktéri musia mať väčšie právomoci, aby dosiahli svoj potenciál prostredníctvom prepojenia investícií. Tie musia byť zamerané na udržateľné a inteligentné riešenia v oblasti energetiky, dopravy, vzdelávania, zdravotníctva, sociálnych vecí, digitálneho hospodárstva, ako aj v miestnych,

regionálnych a medzinárodných rozvojových stratégiách turizmu. Medzi hlavné riešenia v Bratislavskom vyhlásení, ktoré chcú európske regióny, mestá a dediny presadzovať, patrí napr. zníženie byrokratickej záťaže, určenie a odstránenie prekážok verejných i súkromných investícií. Podnikateľské zmýšľanie, miestny prístup, digitalizácia a otvorená inovácia musia tvoriť základy riadenia EÚ a stratégie dlhodobého rozvoja.

Podstatou rozvoja vidieckeho turizmu na Slovensku môže byť aj návrat človeka k prírode, intenzívne vnímanie pohody a odklon od masového turizmu k individuálnym formám užitia dovolenky a voľného času. Územia na Slovensku majú rôznorodý prírodný a kultúrny potenciál, ktorý je možné využiť aj v prospech rozvoja rôznych produktových skupín – druhov - turizmu. V tomto prípade je dôležitá lokalizácia miest a dedín, ktoré majú nížinný, podhorský a horský charakter. Tým je dané aj ich rekreačné zázemie a miestna kultúra. Mestá a dediny, ktoré sa nachádzajú v rekreačne hodnotnom prostredí s vhodnou urbanistickou štruktúrou a ľudovou architektúrou (kompaktné sídla, rozptýlené osídlenie- osady, samoty, lazy) možno pokladať za potenciálnu rezervu rozvoja miestneho vidieckeho turizmu a agroturizmu. Rekreačný a kultúrny potenciál týchto územných oblastí tvorí súčasť produktu turizmu, ktorý je predmetom ponuky väčšiny subjektov pôsobiacich v turizme na Slovensku.

V Bratislave, 20.04.2018
Ing. Juraj Kerekeš
odborník z praxe v turizme
osobnosť cestovného ruchu SR